

Uluslararası Ticaret Kapsamında Sürdürülebilirlik Raporlaması: Teorik Bir İnceleme¹

Ömer Arı²

Erkan Uzun³

Özet

Uluslararası ticarette sürdürülebilirlik raporlaması, küresel ölçekte çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) kriterlerinin artan önemiyle birlikte firmalar için stratejik bir gereklilik hâline gelmiştir. Özellikle uluslararası pazarlarda rekabet eden Türk ihracatçı firmalar açısından sürdürülebilirlik, yalnızca kurumsal itibarın bir unsuru değil; aynı zamanda uzun vadeli pazar erişimi, tedarik ilişkilerinde güven, operasyonel verimlilik ve finansal sürdürülebilirliğin teminatı olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, sürdürülebilirlik raporlamasının Türkiye’deki ihracatçı firmalar (özellikle KOBİ’ler) açısından uluslararasılaşma sürecindeki rolünü teorik bir perspektiften ele almak ve bu kapsamda kavramsal bir değerlendirme sunmaktır. Bu doğrultuda enerji, tekstil, otomotiv ve tarım gibi dış ticarette kritik öneme sahip sektörlerde sürdürülebilirlik raporlamasının etkileri bütüncül bir çerçevede ele alınmaktadır.

Araştırmada Paydaş Teorisi, Meşruiyet Teorisi, Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) Yaklaşımı ve Entegre Raporlama Perspektifi kullanılarak sürdürülebilirlik raporlamasının çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır. Paydaş Teorisi bağlamında raporlama, işletmenin küresel tedarik zinciri aktörlerine karşı sorumluluğu olarak ele alınırken; Meşruiyet Teorisi çerçevesinde, uluslararası pazarlarda kabul görme ve ticari varlığı sürdürme aracı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca çalışma, KSS ve Entegre Raporlama yaklaşımlarının ihracatçı firmalar için stratejik bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Bu bütünlük yaklaşım, Birleşmiş Milletler’ in Sürdürülebilir

- 1 24-25 Ekim 2025 tarihlerinde çevrimiçi olarak düzenlenen 5. Uluslararası Dijital İşletme, Yönetim ve Ekonomi Kongresi’nde (ICDBME2025) özet hali sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.
- 2 Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, ORCID ID: 0009-0002-7725-9531
- 3 Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-9476-8592

Kalkınma Amaçları (SKA/SDG) ile doğrudan örtüşmekte, firmaların çevresel farkındalık düzeyini yükseltmekte ve Türkiye'nin bu küresel hedeflere ulaşma başarısına pozitif katkı sağlamaktadır.

Türkiye bağlamında KOSGEB, TÜBİTAK, Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından sunulan teşvik ve destek mekanizmaları, KOBİ'lerin yeşil ve dijital dönüşümünü hızlandırmaktadır. Küresel tedarik zinciri yönetimi perspektifinden bakıldığında ise sürdürülebilirlik raporlaması; tedarikçiler, lojistik hizmet sağlayıcıları, finans kuruluşları ve kamu otoriteleri arasında şeffaflık ve güven tesis ederek Türkiye'nin Orta Koridor lojistik stratejileri, yeşil tedarik zinciri hedefleri ve Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumunu güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin sektörel sürdürülebilirlik rehberleri yayımlaması, raporlama süreçlerini dijital platformlarla desteklemesi, yeşil dönüşüm finansmanına erişimi kolaylaştırması ve özelleştirilmiş destek mekanizmaları geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca üniversite-sanayi işbirlikleri yoluyla sürdürülebilirlik eğitimi, danışmanlık ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, ihracatçı KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artıracak ve ülkenin küresel ticarete sürdürülebilir büyüme hedeflerine doğrudan katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ticaret, Sürdürülebilirlik Raporlaması, Dijitalleşme

GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte ticaret, ekonomik büyümenin yanı sıra çevresel ve sosyal boyutlarıyla da değerlendirilen çok yönlü bir faaliyet alanına dönüşmüştür. Günümüz uluslararası ticaret ortamında işletmelerin yalnızca üretim ve ihracat performansları değil, aynı zamanda çevreye, topluma ve paydaşlarına karşı sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirdikleri de önem kazanmıştır. Bu durum, sürdürülebilirlik kavramını uluslararası ticaretin ayrılmaz bir unsuru hâline getirmiştir. 1960'lı yılların sonlarından itibaren insan faktörünün etkisi olarak doğaya yönelik tehditlerin ve yıkımın küresel boyutu giderek yaygınlaşmıştır. Bu durum pek çok alanda önlem alınmasını zorunlu kılmıştır (Sipahi, Turgut ve Özbaşı, 2023).

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki faaliyetlerini sistematik biçimde açıklamalarına olanak tanıyan bir yönetim yaklaşımıdır. Uluslararası pazarlarda artan rekabet, çevresel düzenlemeler ve paydaş beklentileri, işletmeleri bu alanda daha şeffaf, ölçülebilir ve hesap verebilir bir yapıya yöneltmektedir. Böylece sürdürülebilirlik raporlaması, hem kurumsal itibarın korunması hem de

uzun vadeli pazar erişiminin sürdürülmesi açısından stratejik bir araç hâline gelmiştir.

Türkiye ekonomisinin ihracat odaklı yapısı dikkate alındığında, sürdürülebilirlik raporlaması uluslararası rekabet gücünü belirleyen temel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı ve benzeri uluslararası girişimler, Türk ihracatçı firmaları sürdürülebilir üretim, yeşil dönüşüm ve dijitalleşme süreçlerine uyum sağlamaya teşvik etmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilirlik raporlaması, yalnızca çevresel bir sorumluluk değil, aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirliğin ve ticari devamlılığın da bir gereği olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, sürdürülebilirlik raporlamasının uluslararası ticaret kapsamındaki konumunu teorik bir bakış açısıyla ele almakta; raporlamanın işletmelerin uluslararasılaşma süreci, kurumsal dönüşüm ve rekabet avantajı üzerindeki etkilerini kavramsal düzeyde incelemektedir. Çalışmada Paydaş Teorisi, Meşruiyet Teorisi, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Entegre Raporlama yaklaşımları çerçevesinde sürdürülebilirlik raporlamasının çok boyutlu yapısı vurgulanmakta; işletmelerin küresel ölçekte sürdürülebilir büyüme hedeflerine katkı sağlama potansiyeli değerlendirilmektedir.

1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden literatür taramasına dayalı kavramsal bir inceleme niteliğindedir. Araştırmanın amacı, uluslararası ticaret bağlamında sürdürülebilirlik raporlamasının teorik temellerini analiz etmek ve bu alandaki mevcut kuramsal yaklaşımları bütüncül bir çerçeve içinde değerlendirmektir.

Çalışmada kullanılan veriler, ikincil veri kaynaklarından elde edilmiştir. Bu kapsamda akademik makaleler, kitap bölümleri, uluslararası kuruluşların yayınladığı raporlar (GRI, UNCTAD, OECD, IFRS/ISSB vb.) ve ilgili politika dokümanları sistematik biçimde incelenmiştir. Elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiş; kavramlar arası ilişkiler, kuramsal yaklaşımlar ve uluslararası düzenlemelerin etkileri yorumlayıcı bir perspektifle analiz edilmiştir.

Bu yönüyle çalışma, ampirik veri toplama süreci içermemekte, sürdürülebilirlik raporlamasının uluslararası ticaretteki konumunu teorik bir bakış açısıyla açıklamayı hedefleyen kavramsal bir araştırma niteliği taşımaktadır.

2.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ULUSLARARASI TİCARET

Bu bölümde sürdürülebilirlik kavramı ve uluslararası ticaret kapsamında nasıl ele alındığı ve hangi uygulamaların yürütüldüğü bu başlıkta açıklanmaktadır.

2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Dünya nüfusunun artmasıyla birlikte tüketimin artması ve tüketim sonucu çevre kirliliğinde artış yaşanması nedeniyle iklim değişikliği ve çevrenin korunması amacıyla çeşitli konferanslar düzenlenip birden çok ülke tarafından protokol imzalanmıştır. Gerçekleştirilen konferans ve protokoller ile sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır (Ekinler, 2022: 1225). Sürdürülebilirlik kavramının çıkış noktası, Brundtland Raporu'nda “gelecek nesilleri tehlikeye atmadan mevcut ihtiyaçların karşılanması” şeklinde tanımlanmıştır (WCED, 1987). Sürdürülebilirlik, temelde ekoloji ve ekolojik sistemlerin fonksiyonlarını, süreçlerini ve üretkenliğini gelecekte de devam ettirebilme yeteneği olarak algılanmaktadır (Chapin, Torn ve Taten, 1996: 1017). Ayrıca kavram, çevresel korumanın yanı sıra ekonomik büyüme ve sosyal refahın uzun vadede bir denge içinde var olmasını hedeflemektedir (Güngör ve İnce, 2024). Bu çerçevede uluslararası ticaretin çevresel ve sosyal etkileri giderek görünür hâle gelmiştir. Uluslararası ticaret faaliyetlerinin sürdürülebilirliğe etkisi Tablo 2.1’de ifade edilmektedir.

Tablo 2.1. Uluslararası ticaretin sürdürülebilirliğe etkisi (UNCTAD, 2023)

Etki Alanı	Olumsuz Etki	Olumlu Etki
Çevresel	Karbon emisyonu, doğal kaynak tüketimi	Yeşil Teknoloji Transferi
Ekonomik	Gelişmekte olan ülkelerde bağımlılık riski	Sürdürülebilir büyüme ve istihdam
Sosyal	İşgücü sömürüsü riski	Sosyal standartların yükselmesi

Uluslararası ticaretin çevresel ayak izi, taşımacılık ve üretim faaliyetlerinin yaygınlığı nedeniyle oldukça yüksektir. Dünya genelinde karbon emisyonlarının yaklaşık %25’i ticarete konu üretim ve lojistik faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır (UNCTAD, 2023). İnsanlığın geleceğine tehdit olan sera gazı salımını azaltmak ve böylece iklim değişikliği, küresel ısınma gibi sorunlara çözüm bulmak amacıyla birden çok ülkenin katıldığı Kyoto Protokolü imzalanmıştır. Yapılan bu protokolle karbon vergileri konulmakta ve işletmelerin karbon ayak izini düşürmek için karbon denetimi yapılmaktadır (Tanç ve Ekinler, 2022: 1877). İhracatın artırılması ve ekonomik büyümenin

gerçekleştirilebilmesi için uluslararası ticarete sürdürülebilirlik konusu son dönemlerde öne çıkmaktadır (Turgut ve Özbek, 2025).

Kavram, ekonomi açısından değerlendirildiğinde, sürdürülebilir kalkınma kavramıyla birlikte ele alınarak, üretim sürecinde yenilenebilir kaynaklara yönelmek ve üretim faaliyetinin çevreye olan etkilerinden sorumlu olmak olarak tanımlanabilir.

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performanslarını sistematik biçimde açıklamalarını sağlayan stratejik bir iletişim ve hesap verebilirlik aracıdır. Günümüz küresel ekonomik sisteminde işletmeler yalnızca finansal çıktılarıyla değil, aynı zamanda topluma ve çevreye olan etkileriyle de değerlendirilmektedir. Bu durum, şeffaflık ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda sürdürülebilirlik raporlamasını zorunlu hâle getirmiştir (Elkington, 1997: 45).

Finansal raporlama bütünlüğünü arttıran, uluslararası ticarete şeffaflık ve güven ortamını güçlendiren ve küresel entegrasyonu destekleyen uluslararası standartların gelişimi (Çatuk ve Uygur, 2025: 203), sürdürülebilirlik raporlamasının kapsam ve yöntemini belirleyen temel dinamiklerden biridir. Finansal raporlama literatürü incelendiğinde; işletmelerin finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını gerçekte olduğundan farklı göstermek amacıyla kâr yönetimi, yaratıcı muhasebe, agresif muhasebe ve hileli finansal raporlama gibi manipülasyon yöntemlerine başvurabildikleri görülmektedir (Kılılı ve Evci, 2017: 69-70). Yazarlar, bu tür müdahalelerin finansal bilgi kullanıcılarının sisteme olan güvenini sarstığını ve denetim süreçlerinde tespit edilmesinin kritik bir önem taşıdığını vurgulamaktadır (Kılılı ve Evci, 2017: 69,75). Bu bağlamda sürdürülebilirlik raporlaması; yalnızca çevresel ve sosyal verilerin sunumu değil, aynı zamanda finansal verilerin bütünlüğünü destekleyen, şeffaflığını arttırarak manipülasyon riskini sınırlayan ve işletmelerin hesap verebilirliğini güçlendiren tamamlayıcı bir denetim mekanizması niteliği taşımaktadır. Özellikle Global Reporting Initiative (GRI), sürdürülebilirlik performansının paydaş odaklı bir bakış açısıyla raporlanmasını sağlayarak küresel çapta en yaygın kullanılan sistem hâline gelmiştir (Amsterdam: GRI Publications, 2020). Buna karşılık Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) bünyesinde kurulan Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB), işletmelerin sürdürülebilirlik bilgilerini finansal raporlarını destekleyecek şekilde açıklamalarını amaçlamaktadır (London: IFRS Publications, 2023). Bu iki yaklaşım arasındaki temel fark, GRI'nin toplumsal ve çevresel etkiyi merkeze alması, ISSB'nin ise yatırımcılar açısından finansal önemliliğe odaklanmasıdır.

Sürdürülebilirlik raporlamasının önemi, yalnızca paydaş iletişimi ve kurumsal itibar ile sınırlı değildir. Sürdürülebilirlik uygulamaları, uzun vadede işletmeler için risk yönetimi, rekabet avantajı, sermayeye erişim ve düzenleyici uyum açısından kritik bir unsur hâline gelmektedir. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), sürdürülebilirlik raporlamasını zorunlu hâle getirerek küresel tedarik zincirlerini bu doğrultuda dönüştürmektedir (Brussels: EU Publications Office, 2023). Bu durum, uluslararası ticarete faaliyet gösteren tüm şirketleri, özellikle ihracat ağırlıklı firmaları sürdürülebilirlik odaklı bir dönüşüme itmektedir.

Küresel ölçekte bu standartlar (GRI, ISSB, CSRD) yaygınlaşırken, Türkiye de bu dönüşüme uyum sağlamak adına önemli adımlar atmıştır. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), uluslararası geçerliliği sağlamak amacıyla Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu'nun (ISSB) yayımladığı IFRS S1 ve S2 standartlarıyla tam uyumlu olan Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartlarını (TSRS 1 ve TSRS 2) yayımlamıştır (KGK, 2023). Avrupa Birliği'nin CSRD direktifi kapsamındaki katı zorunluluklar ile Türkiye'nin TSRS hamlesi karşılaştırıldığında; Türkiye'nin bu standartları benimsemesindeki temel amacın, ihracatçı firmaların AB Yeşil Mutabakatı kriterlerine uyumunu hızlandırmak ve uluslararası piyasalarda rekabet edebilirliği korumak olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilirlik raporlaması yalnızca bir raporlama sürecinden ibaret değildir; kurumsal stratejinin, risk analizinin ve değer yaratma yaklaşımının yeniden tanımlanmasını gerektiren kapsamlı bir yönetim aracıdır. Bu bağlamda işletmelerin şeffaf, tutarlı ve doğrulanabilir ESG verileri sunması sürdürülebilir ekonomik sistemin temeli olarak görülmektedir.

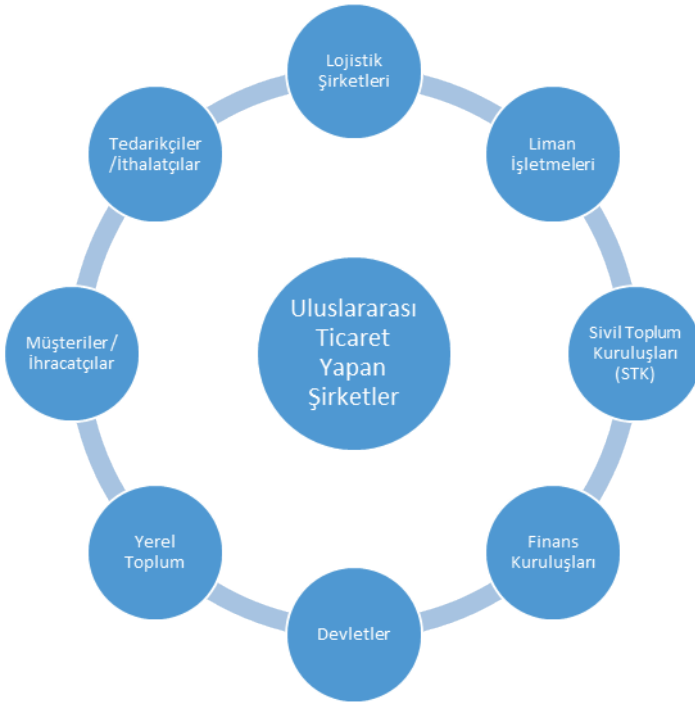
4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASININ TEORİK ÇERÇEVESİ

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim (Environmental-Social-Governance – ESG) performanslarını sistematik biçimde açıklamalarına imkân tanıyan kurumsal raporlama sürecidir. Küresel şirketlerin tedarik zincirlerinin genişlemesi, finansal piyasaların sürdürülebilirlik kriterlerini yatırım kararlarında etkili biçimde kullanması ve uluslararası regülasyonların güçlenmesi sürdürülebilirlik raporlamasını zorunlu hâle getirmiştir (KPMG, 2022).

Bu bağlamda uluslararası alanda geliştirilen standartlar, raporlamanın karşılaştırılabilirliğini, güvenilirliğini ve tutarlılığını sağlamayı amaçlar. Sürdürülebilirlik raporlama çerçeveleri; etki odaklı ve finansal önemlilik odaklı olarak kategorize edilmektedir (IFRS, 2023). Benzer şekilde, Çatuk ve Peyravi (2025), lojistik sektöründe blockchain teknolojisinin benimsenmesini Fit-Viability ve Task-Technology Fit perspektiflerinden inceleyerek, sürdürülebilirlik raporlamasının dijitalleşme ve kurumsal dönüşüm boyutlarını destekleyen bir yaklaşım ortaya koymuştur. Sürdürülebilirlik raporlamasının teorik çerçevesini 4 başlık altında incelemek daha açıklayıcı olacaktır.

4.1. Paydaş Teorisi

Paydaş teorisi, şirketlerin yalnızca finansal çıkar sahiplerine değil tüm paydaşlara karşı sorumluluğu bulunduğunu savunmaktadır (Freeman, 1984). Uluslararası şirketler için bu paydaş grupları hükümetler, yatırımcılar, uluslararası örgütler, tedarikçiler ve müşterileri kapsamaktadır. Bu teori aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Şekil 4.1. Paydaş teorisi (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Uluslararası ticaret bağlamında paydaş ilişkileri çok daha karmaşık ve çok aktörlü bir yapıya dönüşmektedir. İhracat yapan işletmeler yalnızca yerel paydaşlarına değil; aynı zamanda küresel tedarik zinciri aktörlerine, uluslararası standart belirleyicilere, hedef ülke kamu otoritelerine ve çevre duyarlılığı yüksek tüketici topluluklarına karşı da sorumluluk taşımaktadır. Bu nedenle sürdürülebilirlik raporlaması, işletmenin bu geniş paydaş kitlesine karşı şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamasının temel amaçlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Küresel pazarlardaki rekabet, paydaşların sürdürülebilirlik beklentilerinin karşılanmasını zorunlu kıldığından, raporlama süreçleri işletmenin uluslararası meşruiyetini ve ticari güvenirliliğini doğrudan etkilemektedir.

4.2. Meşruiyet Teorisi

Meşruiyet teorisine göre işletmeler toplumsal sistem içinde kabul görmek için sosyal normlara uygun davranmalıdır (Suchman, 1995). Bu doğrultuda sürdürülebilirlik raporlaması işletmelerin toplumsal meşruiyetini güçlendirmektedir.

Uluslararası ticarete meşruiyet, işletmelerin faaliyet gösterdikleri pazarların ekonomik, çevresel ve sosyal normlarına uyum sağlamasıyla şekillenmektedir. Özellikle AB gibi sürdürülebilirlik kriterlerinin yüksek olduğu bölgelerde işletmelerden beklenti, çevresel etkilerini ölçmeleri, karbon salımlarını raporlamaları ve tedarik zinciri boyunca sosyal uygunluk sağlamalarıdır. Bu kapsamda sürdürülebilirlik raporlaması, işletmenin bu normları karşıladığını göstermek için kritik bir araç niteliği taşır. Meşruiyet kaybı; ihracat kısıtları, pazar erişiminde zorluklar veya uluslararası alıcıların tedarikçi listesinden çıkarılması gibi somut ticari sonuçlara yol açabileceğinden, işletmeler için stratejik bir risk unsuru hâline gelmektedir.

4.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı

KSS yaklaşımı; işletmelerin ekonomik amaçlara ulaşırken çevre ve topluma karşı sorumlu davranması gerektiğini savunur (Carroll, 1999). Ancak günümüz iş dünyasında sürdürülebilirlik ve KSS, rekabet avantajı elde etmenin ötesinde kurumsal varoluşun meşruiyet zemini olarak konumlanmaktadır (Soğancılar, 2025).

Küresel değer zincirlerinin yaygınlaştığı günümüz ticaret sisteminde KSS uygulamaları, uluslararası pazarlara girişte belirleyici olan bir unsur hâline gelmiştir. Çok uluslu alıcı firmalar, tedarikçilerinden yalnızca finansal uygunluk değil; aynı zamanda insan haklarına saygı, çevresel sorumluluk, etik üretim koşulları ve sosyal uyum gibi konularda da somut raporlama

talep etmektedir. Bu nedenle KSS raporlaması, ihracat yapan işletmeler için bir tercih değil, küresel tedarik zincirine dahil olabilmenin ön koşulu niteliğindedir.

4.4. Entegre Raporlama Perspektifi

Entegre raporlama; finansal ve sürdürülebilirlik bilgilerini tek çatı altında sunmayı amaçlar ve değer yaratma mantığına dayanır (IIRC, 2021).

Uluslararası ticaret bağlamında entegre raporlama, işletmelerin yalnızca finansal performanslarını değil; sürdürülebilirlik uygulamalarını, risk yönetim stratejilerini ve uzun vadeli değer yaratma kapasitelerini bütünsel şekilde sunmalarını gerektirmektedir. Küresel yatırımcılar ve uluslararası tedarik zinciri ortakları, entegre raporları işletmenin çevresel ve sosyal etkilerini finansal sonuçlarla ilişkilendirebildiği için tercih etmektedir (KPMG, 2022). Bu nedenle entegre raporlama, özellikle ihracat yapan firmalar açısından uluslararası piyasalarda şeffaflık, güven ve kurumsal itibar sağlamanın önemli bir aracı hâline gelmiştir. Ayrıca ISSB ve CSRD gibi küresel düzenlemelerin entegre raporlama ilkeleriyle uyumlu yapısı, firmaların uluslararası pazarlara erişiminde bu raporları stratejik bir gereklilik hâline getirmektedir (IFRS, 2023).

5. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE SEKTÖREL DEĞERLENDİRME

Sürdürülebilirlik raporlaması uygulamaları sektörler arasında farklılık göstermekte olup özellikle küresel tedarik zincirlerine entegre olan, çevresel etkisi yüksek ve uluslararası finansman erişimi önemli olan sektörlerde daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Uluslararası işletmelerin sürdürülebilirlik raporlamasına yönelmesinde regülatif zorunluluklar, piyasa baskısı, yatırımcı talepleri ve kurumsal itibar gibi faktörler belirleyici olmaktadır (Kolk, 2016). Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) ve karbon sınır ayarlama mekanizması (CBAM) gibi düzenlemeler, enerji yoğun sektörlerde sürdürülebilirlik performansının raporlanmasını rekabet koşullarının temel unsuru hâline getirmiştir (European Commission, 2023).

Enerji, çimento, demir-çelik ve kimya gibi karbon yoğun sektörlerde sürdürülebilirlik raporlaması, karbon emisyonlarının ölçülmesi, enerji verimliliği projeleri, atık yönetimi ve döngüsel ekonomi uygulamaları üzerinden yürütülmektedir. Bu sektörlerde faaliyet gösteren çok uluslu firmalar, çevresel performanslarını küresel regülasyonlara uyum kapsamında raporlayarak ihracat avantajı elde etmektedir. Örneğin demir-çelik sektöründe, küresel arz zincirine entegre şirketler GRI ve TCFD standartlarını entegre

ederek karbon azaltım stratejilerini açıklamakta, bu sayede AB pazarına erişimde sürdürülebilirlik uyumluluğunu güçlendirmektedir (World Steel Association, 2022).

Tekstil ve hazır giyim sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması özellikle tedarik zinciri şeffaflığı, su tüketimi ve kimyasal kullanımının kontrolü kapsamında önem kazanmaktadır. Uluslararası markaların sosyal uygunluk ve çevresel standartlara yönelik talepleri, tedarikçi konumundaki ülkelerdeki işletmeleri sürdürülebilirlik raporlaması yapmaya zorlamaktadır (Boström ve Micheletti, 2016). Bu nedenle Türkiye gibi tedarikçi ülkelerde faaliyet gösteren firmalar, sürdürülebilir üretim ve izlenebilirlik sistemlerini raporlayarak küresel moda devlerinin tedarik zincirinde kalabilmektedir.

Tarım ve gıda sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması, gıda güvenliği ve sınırlı doğal kaynakların (arazi ve su) yönetimi ekseninde kritik bir rol oynamaktadır. Tarımsal ticaret, yalnızca ürünlerin değil, bu ürünlerin üretiminde kullanılan verimli arazilerin de dolaylı transferi (sanal arazi ticareti) anlamına gelmektedir. Bu alanda yapılan güncel çalışmalar, tarımsal üretimde yoğun gübre kullanımının kısa vadede ihracat kapasitesini artırsa da; uzun vadede toprak sağlığını tehdit ettiğini ve çevresel sürdürülebilirliği riske attığını ortaya koymaktadır (Çelik ve Uçak, 2025). Bu nedenle tarım ve gıda ihracatçısı firmaların, uluslararası pazarlarda rekabet edebilmek için sadece ürün kalitesini değil; arazi kullanım verimliliğini, kimyasal girdi yoğunluğunu ve biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerini de şeffaf bir şekilde raporlamaları stratejik bir zorunluluğa dönüşmektedir.

Otomotiv sektöründe ise karbon nötr üretim hedefleri, elektrikli araç dönüşümü ve geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı çerçevesinde sürdürülebilirlik raporlaması uygulamaları yaygınlaşmıştır. Çok uluslu otomotiv üreticileri, sürdürülebilirlik raporlarını ISSB ve GRI standartlarıyla uyumlu biçimde yayımlamakta; tedarikçilerinden de benzer raporlama sistemlerine uyum talep etmektedir (S&P Global, 2023). Türkiye’de faaliyet gösteren otomotiv şirketleri de AB regülasyonlarına uyum kapsamında karbon emisyon raporlaması, enerji verimliliği ve yeşil tedarik zinciri uygulamalarını raporlamaya başlamıştır (TAYSAD, 2022).

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan firmalar başta olmak üzere büyük ölçekli şirketlerin sürdürülebilirlik raporlamasına öncülük ettiği görülmektedir. SPK’nın sürdürülebilirlik raporlaması rehberi ve Türkiye Yeşil Mutabakat Eylem Planı, işletmeleri ESG uyumlu raporlama konusunda yönlendirmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2021). Bununla birlikte küçük ve orta ölçekli işletmeler

için teknik bilgi eksikliği, veri toplama altyapısının yetersizliği ve maliyetler önemli zorluklar oluşturmaktadır (OECD, 2022).

Genel olarak değerlendirildiğinde sektörel sürdürülebilirlik raporlaması pratikleri, küresel ticaret kurallarının dönüşümüne paralel olarak yaygınlaşmakta ve uluslararası rekabet gücünü belirleyen kritik bir faktör haline gelmektedir. Bu bağlamda firmaların sektörel gereklilikleri dikkate alarak sürdürülebilirlik stratejilerini benimsemeleri, veri raporlama altyapılarını geliştirmeleri ve uluslararası standartlara uyum sağlamaları kaçınılmazdır.

6. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI UYGULAMALARININ ULUSLARARASI TİCARET AÇISINDAN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin ekonomik faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini açıklayarak paydaşlara şeffaflık sağlamayı amaçlayan bir yönetim yaklaşımıdır. Uluslararası ticaret bağlamında sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarının yaygınlaşması, işletmelere önemli fırsatlar sunmakla birlikte çeşitli maliyet ve uyum zorluklarını da beraberinde getirmektedir (Elkington, 1997: 42).

6.1. Uluslararası Ticaret Açısından Avantajlar

Sürdürülebilirlik raporlaması, küresel piyasalarda faaliyet gösteren işletmelerin rekabet gücünü artıran kritik bir unsurdur. Öncelikle bu raporlar, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluk konularındaki performansını göstererek kurumsal itibarın güçlendirilmesine katkı sağlar. Bu durum, özellikle yabancı yatırımcılar, uluslararası tedarik zinciri ortakları ve küresel markalar açısından güven unsurunu pekiştirir (Porter ve Kramer, 2011: 64). Ayrıca sürdürülebilirlik raporlaması, sermaye piyasalarında işletmelere erişim kolaylığı sağlayarak ESG uyumlu finansman fırsatlarını artırmakta ve işletmelerin uzun vadeli yatırım çekme potansiyelini yükseltmektedir (KPMG, 2022).

Nitekim yeşil finansman araçlarının çeşitlenmesiyle birlikte sürdürülebilirlik raporlamasının fonksiyonel önemi daha da artmıştır. Özellikle yenilenebilir enerji ve çevresel projelerin finansmanında kullanılan ‘Yeşil Sukuk’ gibi alternatif araçlar, yatırımcılara fonların yalnızca yeşil projelerde kullanılacağı yönünde güvence vermekte ve bu yapının şeffaf raporlama süreçleriyle desteklenmesinin zorunlu kılmaktadır (Ela, 2019: 223). Bu çerçevede sürdürülebilirlik raporlaması, ihracatçı firmaların geleneksel kredi mekanizmalarının ötesine geçecek küresel ölçekte yükselen

alternatif yeşil fonlara erişimini kolaylaştıran stratejik bir unsur haline gelmektedir.

Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) ve karbon sınır düzenlemeleri gibi politikalar, sürdürülebilirlik kriterlerini karşılayan işletmelere dış pazarlara erişimde avantaj sağlayarak ticari engellerin azaltılmasına katkıda bulunmaktadır (Brussels: EU Publications Office, 2023). Bu çerçevede sürdürülebilirlik raporlaması, ihracatçı firmaların pazar çeşitliliğini artırma, tedarikçi seçiminde tercih edilme ve küresel değer zincirlerinde yer alma şansını güçlendirmektedir.

6.2. Uluslararası Ticaret Açısından Dezavantajlar

Bununla birlikte sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarının uluslararası ticaret açısından bazı dezavantajları bulunmaktadır. En önemli zorluk, rapor hazırlama ve doğrulama süreçlerinin getirdiği maliyet yüküdür. Küçük ve orta ölçekli işletmeler özellikle finansal kaynak, insan gücü ve teknik uzmanlık eksikliği nedeniyle sürdürülebilirlik raporlamasında uyum sorunları yaşayabilmektedir (OECD, 2022). Ayrıca farklı ülkelerdeki düzenlemelerin çeşitliliği ve raporlama standartlarının tam olarak uyumlaşmamış olması, küresel tedarik zincirlerinde karşılaştırılabilirliği zorlaştırmakta ve işletmeler için belirsizlik yaratmaktadır (IFRS, 2023).

Diğer taraftan sürdürülebilirlik raporlaması kapsamında açıklanan çevresel performans verilerinin yanlış yorumlanması veya eksik değerlendirilmesi durumunda işletmeler itibar riskiyle karşılaşabilmektedir. Ayrıca bazı firmalar sürdürülebilirlik performansını olduğundan daha iyi göstermek adına “greenwashing” olarak adlandırılan yanıltıcı beyanlara başvurabilmekte; bu durum güven zedelenmesine ve regülasyon baskısının artmasına neden olabilmektedir (Burbano and Magali, 2011: 64).

7.SONUÇ

Bu çalışma, sürdürülebilirlik raporlamasının uluslararası ticaret bağlamındaki stratejik önemini teorik bir perspektifle ele almıştır. Günümüz küresel ekonomik düzeninde rekabet avantajı yalnızca fiyat, kalite ve teslimat performansı gibi geleneksel ölçütlere dayanmamakta; çevresel, sosyal ve yönetişimsel (ESG) performans da ticari başarının ayrılmaz bir parçası hâline gelmektedir. Çok uluslu işletmeler ve ihracatçı firmalar, küresel değer zincirlerine entegre olabilmek için sürdürülebilirlik ilkelerini faaliyet süreçlerine dâhil etmekte ve bu çabalarını şeffaf biçimde raporlamak zorunda kalmaktadır.

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin çevresel etkilerini azaltmalarına, sosyal sorumluluklarını güçlendirmelerine ve kurumsal yönetim süreçlerini iyileştirmelerine imkân tanımaktadır. Uluslararası standartların –özellikle GRI, IFRS-ISSB, TCFD ve Avrupa Birliği’nin CSRD düzenlemeleri– yaygınlaşması, sürdürülebilirlik raporlamasını gönüllü bir kurumsal tercih olmaktan çıkararak küresel ticari uyumun zorunlu bir bileşeni hâline getirmiştir. Bu durum, özellikle Avrupa pazarına ihracat yapan firmalar için sürdürülebilirlik raporlamasını hem stratejik bir gereklilik hem de ticari bir avantaj unsuru olarak ortaya koymaktadır.

Sürdürülebilirlik odaklı ticaret anlayışının yaygınlaşmasıyla birlikte işletmelerin yeşil tedarik zincirlerine uyumu, karbon ayak izinin raporlanması, enerji ve kaynak kullanımı verimliliği, sosyal uygunluk ve etik denetim süreçlerinin şeffaflaştırılması önem kazanmıştır. Bu çerçevede sürdürülebilirlik raporlaması, yalnızca bir raporlama yükümlülüğü değil, aynı zamanda küresel piyasalarda güven, itibarlılık ve uzun vadeli rekabet gücü sağlayan bir yönetim anlayışı olarak değerlendirilmektedir.

Ancak bu dönüşümün bazı zorluklar içerdiği de açıktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki KOBİ’ler için raporlama maliyetleri, uzmanlık gereksinimi ve veri yönetimi süreçleri önemli bir yük oluşturmaktadır. Bu nedenle politika yapıcılarının, finansal kuruluşların ve uluslararası kurumların KOBİ’leri destekleyici araçlar geliştirmesi, sürdürülebilirlik raporlamasının tabana yayılması açısından kritik öneme sahiptir.

Sonuç olarak sürdürülebilirlik raporlaması, uluslararası ticarete kurumsal stratejilerin, yönetim mekanizmalarının ve pazar erişim koşullarının yeniden tanımlandığı bir dönemin temel yapıtaşdır. Gelecekte sürdürülebilirlik ilkelerinin hem hukuki düzenlemeler hem de piyasa beklentileri doğrultusunda daha güçlü bir konuma yükselmesi beklenmekte; bu nedenle işletmelerin sürdürülebilirlik odaklı dönüşüm süreçlerini proaktif biçimde planlamaları kaçınılmaz görünmektedir. Bu çalışmanın temel sınırlılığı, konunun kavramsal düzeyde ele alınması ve ampirik bir uygulama içermemesidir. Gelecek araştırmalarda, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan firmaların finansal performansları ile raporlama kaliteleri arasındaki ilişkinin nicel yöntemlerle incelenmesi önerilmektedir. Politika yapıcılarının ise özellikle KOBİ’lerin uyum sürecini hızlandırmak adına sektörel bazlı, sadeleştirilmiş ve dijital raporlama rehberleri hazırlaması; yalnızca ulusal rekabet gücünün korunması açısından değil, aynı zamanda küresel değer zincirlerinin sürdürülebilirliği ve uluslararası ticaretin yeşil dönüşümü açısından da kritik bir önem arz etmektedir.

8. Kaynaklar

- Boström, M., & Micheletti, M. (2016). Introducing the sustainability challenge of textiles and clothing. *Journal of Consumer Policy*, 39(4), 367–375.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. *Business & Society*, 38(3), 268–295.
- Chapin III, F. S., Torn, M. S., & Tateno, M. (1996). Principles of ecosystem sustainability. *American Naturalist*, 148(6), 1016–1037.
- Çatuk, C., & Peyravi, B. (2025). Blockchain adoption in the logistics sector: A fit-viability and task-technology fit perspective. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 12(4), 422–438. <https://doi.org/10.9770/e2583268972>
- Çatuk, C., & Uygur, M. N. (2025). IFRS convergence and international trade: Evidence from comparison of Türkiye and European Union. *Business: Theory and Practice*, 26(1), 202–211. <https://doi.org/10.3846/btp.2025.23102>
- Çelik, S., & Uçak, H. (2025). Assessing the socio-economic and natural factors shaping Türkiye's virtual land trade balance. *Sustainability*, 17(17), 8034. <https://doi.org/10.3390/su17178034>
- Delmas, M. A., & Burbano, V. C. (2011). The drivers of greenwashing. *California Management Review*, 54(1), 64–87.
- Ekinler, F. (2022). Sürdürülebilirlik ile işletme maliyeti arasındaki ilişki. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(61), 1224–1230.
- Ela, M. (2019). Yeşil sukuk ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 26(1), 221–237.
- Elkington, J. (1997). Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business. Capstone.
- European Commission. (2023). Corporate sustainability reporting directive (CSRD). EU Publications Office.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Pitman.
- Global Reporting Initiative. (2020). GRI standards overview. GRI Publications.
- GRI. (2020). GRI standards. GRI Publications.
- Güngör, Ş., & İnce, M. (2024). Lojistik işletmelerinin lojistik 4.0 algılarının incelenmesi: Nitel veri analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 26(47), 1145–1172.
- IFRS Foundation. (2023). IFRS S1 and S2 sustainability standards. IFRS Publications.
- IFRS Foundation. (2023). ISSB standards overview. IFRS Publications.
- IIRC. (2021). International <IR> framework. IIRC.

- Kılı, M., & Evcı, S. (2017). Muhasebe manipölasyonlarının tespitinde kullanılan modeller. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Faköltesi Dergisi*, 1(1), 68–79.
- KGK. (2023). Türkiye sürdürülebilirlik raporlaması standartları (TSRS). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Yayınları.
- Kolk, A. (2016). The social responsibility of international business: From ethics and the environment to CSR and sustainable development. *Journal of World Business*, 51(1), 23–34.
- KPMG. (2022). Global ESG survey report. KPMG Publications.
- OECD. (2022). SMEs, environmental performance and competitiveness. OECD Publishing.
- OECD. (2022). SME and sustainability report. OECD Publishing.
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1–2), 62–77.
- S&P Global. (2023). Automotive sustainability outlook. S&P Global.
- Sipahi, Ş., Turgut, M., & Özbaş, H. (2023). Yeşil lojistik: Uluslararası projelerin ve sektörel uygulamaların incelenmesi. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 9(49), 1107–1121.
- Soğancılar, N. (2025). Sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk: Çok uluslu şirketlerin dönüşen yükümlölükleri. In İ. Metin & A. Y. Sarihan (Eds.), *Uluslararası ticaretin son on yılı içinde* (ss. 106–123). Detay Yayıncılık.
- Suchman, M. C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, 20(3), 571–610.
- Tanç, A., & Ekinler, F. (2022). Sürdürülebilirlik raporları kapsamında işletmelerin sera gazı salımı: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3), 1876–1886.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). Türkiye yeşil mutabakat eylem planı. T.C. Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- TAYSAD. (2022). Otomotiv tedarik sanayi sürdürülebilirlik raporu. TAYSAD.
- Turgut, M., & Özbek, S. (2025). İhracata dayalı sürdürülebilir büyüme stratejisinde lojistik sektörünün rolü: Türkiye örneğı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34(1), 482–504.
- UNCTAD. (2023). World investment report. United Nations Publications.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford University Press.
- World Steel Association. (2022). Steel sustainability report. World Steel Association.